

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. Ovaj prevod je realizovan uz podršku Trast fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud. Ako su Vam potrebne dodatne informacije, pogledajte detaljnu naznaku o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Obaveštenje o praksi Suda br. 106

mart 2008.

Štukaturov protiv Rusije (Shtukaturov v. Russia) - 44009/05
presuda od 27.3.2008. godine [Prvo odeljenje]

Član 8

Član 8, stav 1

Poštovanje privatnog života

Pravičnost postupka u kojem je izdat nalog za lišenje poslovne sposobnosti pacijenta koji je bolovao od graničnog psihičkog poremećaja i nemogućnost pacijenta da osporava taj nalog, kao ni svoje naknadno smeštanje u psihijatrijsku bolnicu: *povreda*

Član 34

Ometanje ostvarenja prava na žalbu

Odbijanje vlasti da dozvole podnosiocu predstavke, psihijatrijskom pacijentu, da kontaktira svog advokata, čak i nakon što je Sud izdao privremenu meru kojom je zahtevao da mu to dozvole: *nepoštovanje člana **

Činjenice: Podnosilac predstavke, punoletan muškarac sa istorijom psihičkih poremećaja, zvanično je proglašen osobom sa invaliditetom. Njegova mati je podnela zahtev okružnom sudu da izda nalog kojim ga lišava poslovne sposobnosti jer nije u stanju da vodi nezavisan život i jer mu je potreban staratelj. Podnosilac predstavke nije bio zvanično obavešten o ovom postupku. Okružni sud je decembra 2004. razmatrao zahtev na ročištu kojem su prisustvovali okružni tužilac i predstavnik psihijatrijske bolnice u koju je podnosilac predstavke smešten ranije te godine. Podnosilac predstavke nije prisustvovao ročištu jer nije bio obavešten o njemu. Nakon ročišta, koje je trajalo deset minuta, sud ga je lišio pravne sposobnosti shodno članu 29 Građanskog zakonika prema kojem se takva mera određuje ako osoba nije u stanju da shvata značaj svojih postupaka ili da ih kontroliše. Okružni sud se prilikom donošenja

ove odluke oslonio na izveštaj psihijatra u kojem je zaključeno da podnosilac predstavke boluje od šizofrenije. Za staratelja je odredio njegovu majku, čime je ona bila zakonom ovlašćena da u njegovo ime odlučuje o svim pitanjima. Podnosilac predstavke je kasnije kontaktirao advokata, sa kojim se sastao kako bi razgovarao o svom slučaju i sastavio žalbu. Advokat je smatrao da je podnosilac predstavke potpuno sposoban da shvati složena pravna pitanja i da mu daje relevantna uputstva. Žalba je odbijena bez razmatranja jer je podnosilac predstavke bio lišen poslovne sposobnosti i mogao da se žali samo preko svoje zakonske starateljke. Majka je podnosioca predstavke u novembru 2005. smestila u psihijatrijsku bolnicu. Podnosiocu predstavke i njegovom advokatu nije data dozvola da se sastanu, ali je podnosilac predstavke uspeo da dostavi svom advokatu formular kojim ga ovlašćuje da u njegovo ime podnese predstavku Evropskom sudu za ljudska prava. Podnosiocu predstavke su od decembra 2005. nadalje bili zabranjeni svi kontakti sa spoljnim svetom. I on i njegov advokat su podneli niz zahteva za puštanje iz bolnice raznim vlastima, uključujući i okružnog tužioca, ali bez uspeha. Okružni tužilac je obavestio advokata da je podnosilac predstavke hospitalizovan na zahtev svoje zakonske starateljke i da ona treba da odlučuje o svim pitanjima vezanim za njegovo moguće otpuštanje. Evropski sud je shodno pravilu 39 svog Poslovnika marta 2006. doneo privremenu meru kojom je zahtevao od ruske Države da obezbedi podnosiocu predstavke i njegovom advokatu potrebno vreme i uslove da se sastaju i pripreme predmet koji mu je podnet. Vlasti su, međutim, odbile da postupe u skladu s tom merom jer su smatrale da ih ona ne obavezuje. Podnosilac predstavke je pušten iz bolnice u maju 2006, ali izgleda da je kasnije ponovo hospitalizovan na zahtev svoje majke.

Pravo: (a) Odluka o lišenju podnosioca predstavke poslovne sposobnosti: Član 6, stav 1 – Ishod postupka je bio bitan za podnosioca predstavke jer je uticao na njegovu ličnu autonomiju u skoro svim oblastima života i podrazumevao je moguća ograničenja njegove slobode. Štaviše, podnosilac predstavke je igrao dvostruku ulogu jer je, pored toga što je bio zainteresovana strana, bio i osnovni predmet razmatranja suda. Stoga je bilo neophodno da učestvuje u postupku, kako bi mogao da iznese svoj slučaj i omogućio sudiji da formira sopstveno mišljenje o njegovim psihičkim sposobnostima. Shodno tome, odluka sudije da o predmetu sudi na osnovu dokaza u obliku dokumenata, a da nije video ili saslušao podnosioca predstavke – koji je bio relativno samostalan bez obzira na svoje stanje – nije bila razumna i predstavljala je povredu načela kontradiktornosti. Prisustvo predstavnika bolnice i okružnog tužioca, koji su bili pasivni tokom desetominutnog ročišta, nije postupak učinilo zaista kontradiktornim. Niti je podnosilac predstavke imao mogućnost da ospori odluku, pošto je njegova žalba bila odbačena bez razmatranja. Sve u svemu, postupak pred okružnim sudom nije bio pravičan.

Zaključak: povreda (jednoglasno).

Član 8 – Došlo je do veoma ozbiljnog mešanja u privatni život podnosioca predstavke koje je dovelo do njegove potpune zavisnosti od svoje zakonske starateljke u skoro svim oblastima života i to na neograničeno vreme. Takvo mešanje je mogla da osporava samo njegova starateljka, koja se protivila svim pokušajima ukidanja ove mere. Sud je već utvrdio da je postupak patio od procesnih nedostataka jer je podnosilac predstavke bio u potpunosti isključen iz postupka odlučivanja. Obrazloženje okružnog suda je takođe bilo neadekvatno, jer se zasnivalo isključivo na lekarskom izveštaju koji nije u dovoljnoj meri analizirao stepen nesposobnosti podnosioca predstavke, posledice njegove bolesti na njegov društveni život, zdravlje i materijalne interese i njegovu sposobnost da shvata značaj svojih postupaka ili da ih kontroliše. Suprotno preporuci Komiteta ministara da zakonodavstvo treba da obezbedi „prilagođen odgovor“ na svaki

pojedinačni slučaj psihičke bolesti, rusko zakonodavstvo je samo pravilo razliku između potpune poslovne sposobnosti i potpune poslovne nesposobnosti i nije uređivalo granične slučajeve. Mešanje u privatni život podnosioca predstavke je stoga bilo nesrazmerno legitimnom cilju zaštite interesa i zdravlja drugih.

Zaključak: povreda (jednoglasno).

(b) *Zadržavanje u psihijatrijskoj bolnici:* član 5, stav 1, tačka e – Država je u pogledu prihvatljivosti tvrdila da je hospitalizacija podnosioca predstavke bila „dobrovoljna“ prema domaćem zakonu te da samim tim nije predstavljala „lišenje slobode“. Međutim, uzimajući u obzir činjenice, a naročito pokušaje podnosioca predstavke da bude otpušten iz bolnice, Sud je zaključio da, premda podnosilac predstavke nije bio poslovno sposoban da izražava svoje mišljenje, ne bi se moglo reći da se slagao sa daljim boravkom u bolnici. Pritužba je stoga bila prihvatljiva. U pogledu merituma, Država nije „pouzdana dokazala“ da je podnosilac predstavke bio neuračunljiv u vreme kada je smešten u bolnicu: nije objasnila zašto je majka zahtevala njegovu hospitalizaciju niti predstavila medicinsku evidenciju o njegovom stanju u vreme prijema u bolnicu. Shodno tome, nije „pouzdana dokazano“ da je njegovo psihičko stanje iziskivalo institucionalizaciju.

Zaključak: povreda (jednoglasno).

Član 5, stav 4 – Sudovi nisu bili uključeni u odlučivanje o institucionalizaciji podnosioca predstavke, a domaće zakonodavstvo nije pružalo mogućnost automatskog sudskog preispitivanja smeštanja u psihijatrijsku bolnicu u situacijama kao što je njegova. Niti je mogao samostalno da osporava dalje lišenje slobode, pošto je bio lišen poslovne sposobnosti da to čini, kao ni da pokrene postupak preko svoje majke jer se ona protivila njegovom otpuštanju. Konačno, iako nije bilo jasno da li se bavio „zakonitošću“ njegovog lišenja slobode, uvid tužilaštva se nije mogao smatrati oblikom sudskog preispitivanja. S obzirom na to da institucionalizacija podnosioca predstavke nije bila dobrovoljna i da je jedina ocena njegovih mentalnih sposobnosti od strane suda sprovedena deset meseci ranije – u postupku koji je patio od ozbiljnih nedostataka i tokom kojeg nije razmatrana potreba njegove institucionalizacije – njegova nemogućnost da izdejstvuje sudsko preispitivanje lišenja slobode je predstavljala povredu člana 5, stav 4.

Zaključak: povreda (jednoglasno).

Član 34 i pravilo 39 – Zabrana kontakta sa advokatom bila je na snazi dok je podnosilac predstavke bio hospitalizovan a zabrana komunikacije sa drugima tokom većeg dela tog perioda. Podnosiocu predstavke je zbog ovih ograničenja bilo skoro nemoguće da postupa po svom predmetu pred Sudom, iako su vlasti sigurno znale za njegovu predstavku. Vlasti su takođe odbile da sprovedu privremenu meru koja je određena Državi u skladu sa pravilom 39, zato što je bila upućena Državi u celini a ne nekom konkretnom telu, zato što ruski zakon ne priznaje obavezujuće dejstvo takvih mera, zato što podnosilac predstavke nije mogao da deluje bez saglasnosti svoje majke i zato što Država njegovog advokata nije smatrala njegovim zakonskim zastupnikom. Takvo je tumačenje bilo suprotno Konvenciji. Na Sudu je, a ne na domaćim sudovima, da utvrdi ko zastupa podnosioca predstavke u postupku pred njim. Privremena mera je obavezujuća u meri u kojoj njeno nesprovođenje može imati za posledicu povredu člana 34 i nebitno je ko je odbio da je sprovede, da li Država u celini ili neko njeno telo. Ukratko, Država je prekršila svoje obaveze iz člana 34 jer je sprečavala podnosioca predstavke da se sastaje sa svojim advokatom ili da sa njim komunicira tokom dužeg perioda i jer nije sprovedla privremenu meru.

Zaključak: nepoštovanje privremene mere (jednoglasno).

Član 41 – Sud još nije spreman da donese odluku.

Obaveštenja o praksi Suda dostupna su na sledećem linku: [Case-Law Information Notes](#)

© **Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.**

Engleski i francuski predstavljaju službene jezike Evropskog suda za ljudska prava. Ovaj prevod je realizovan uz podršku Trast fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Može se preuzeti iz baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud prosledio. Može se objavljivati u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se navede ceo naslov predmeta, zajedno sa navedenom naznakom o autorskim pravima i uz pominjanje Trast fonda za ljudska prava. Molimo Vas da kontaktirate publishing@echr.coe.int ukoliko nameravate da koristite bilo koji deo ovog prevoda u komercijalne svrhe.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int